

Курси медичних сестер в м. Острозі під час німецької окупації

1942-й рік – другий рік окупації України німцями. У червні місцеву групу молоді с. Межиріч було призначено до вивозу на примусові роботи в Німеччину. Всього 5 чоловік, серед яких був і я; на той час мені виповнилось 15 з половиною років.

Тоді мій батько повів мене додому до головного лікаря району Цибульської-Захарчук Ксенії Михайлівни і попросив її, щоб вона «зробила з мене хворого», видала відповідну довідку, яка б дала змогу уникнути вивозу за кордон. Лікарка вислухала наше прохання і будучи доброю людиною, допомогла, але зробила трохи інакше. Запитала, скільки мені років, додала ще один рік і сказала, щоб я не бив байдики, а йшов вчитися на медичні курси, на яких вчився і її син. Саме в цей час в приміщенні Острозького педучилища (нині приміщення Острозької академії) були відкриті тримісячні Курси для Медичних Сестер, і тих, хто вчився на них, на роботу до Німеччини не брали; як тоді говорили, видавали їм так звану «бронь». Так я став слухачем курсів медсестер. Серед усіх наймолодший. Дітей мого року народження (1927) на курси не брали, тому потрібно було додати мені рік, а оскільки я був високого росту, то все пройшло добре.

На курсах в основному були дівчата і молоді жінки не тільки з Острога, а й з Рівного, Здолбунова, Квасилова, Гоці. Проте приїжджих були одиниці; в основному, навчалась місцева молодь. Вчилось також з десятків і «бранних» хлопців. Навчання проходило так: на 9 годину ранку ми приходили в лікарню, де нас привчали до роботи санітарки і медсестри, а в 14.00 розпочинались теоретичні заняття в аудиторіях училища. І так кожного дня. А в суботу практичних занять не було, тільки з 9 ранку до обіду одна теорія. Під час окупації робочий день в суботу у всіх установах був до 13 годин.

Нас навчали таких дисциплін і такі лікарі: терапію (внутрішні хвороби) викладав головний лікар лікарні Степан Ксенофонович Хранович (1889-1967), хірургію – Петро Сигизмундович Паславський (1861-1943), мікробіологію та інфекційні хвороби – Микола Євгенійович Янчевський (1888-1952), гігієну і дерматологію – Олександр Фердимендович Деджувль. Медичну справу викладала молода лікарка Ніна Андріївна Сахелашвілі (вона запам'яталася найбільше, ми всі – хлопці – були в неї закохані, тому що вона була дуже гарна). Сахелашвілі вчила нас стерилі-

лізації інструментів і перев'язочного матеріалу, як робити підшкірні, внутрім'язові і внутрівенні ін'єкції та інші процедури. Вона старалась нас ретельно всьому навчити, і ми дуже старалися вчитися. Латинську мову і фармакологію вчила магістр медицини, провізор Андрієвська. Інших викладачів не пам'ятаю. Як на той час і в таких умовах, нас вчили добре. Наука була безкоштовна. Хто платив лікарям за труди навчання, не знаю. Запам'ятався один такий серйозний випадок. У лікарню привезли хворого німецького офіцера без свідомості. Лікарі С. К. Храневич і П. З. Паславський оглянули його і забрали в операційну. Нас, звичайно, туди не пустили. Операцію проводив хірург П. З. Паславський (більше хірургів у районі не було), а асистував йому терапевт С. К. Храневич. Операція тягнулася більше трьох годин. Всі були на сторожі і хвилювалися. А один хворий сказав: «Завтра прийдуть німці і постріляють не тільки лікарів, а й всіх нас». Але коли ми прийшли на другий день в лікарню, той «німака» вже сидів і снідав. Цю операцію провели під масочним наркозом, без капання, бо тоді такого методу не знали, і без антибіотиків, бо такого слова, як «пеніцилін» навіть у лексиконі не було. А у німця був мастоїдит – гнійне запалення середнього вуха, в результаті якого, якщо вчасно не прооперувати людину, може наступити закупорка судин головного мозку і смерть. Це вже пізніше я довідався, а тоді таким тонкощам нас не вчили. Вже коли я працював у острозькій лікарні, і поступав хворий з мастоїдитом, викликали обласного оторіноларенголога, і він під ендотрахіальним наркозом і під прикриттям капання також оперував три, а то й більше години, а для лікування застосовували антибіотики. П. З. Паславський і С. К. Храневич блискуче справилися з операцією, не маючи всіх цих засобів. Отакі-то нюанси медицини.

Всіх випадків описувати не буду, бо їх не перелічити, та й немає необхідності. Всі лікарі були ентузіасти і азів медицини нас навчили непогано. Після закінчення курсів були іспити, але викладачі й так знали, хто чого вартий, ми всі були на виду. Потім був випуск, на який із Здолбунова приїхав німецький гебітскомісар. Він виступав з промовою, а перекладач дублював її українською. Потім комісар вручав нам свідоцтва про закінчення курсів і тиснув всім руки. Свідоцтва були надруковані на звичайному папері українською та німецькою мовами, підписані всіма викладачами і завірені печаткою гебітскомісара. Після закінчення медичних курсів дівчата працювали медсестрами в лікарні, помічниками в інфекційній лабораторії; хлопці працювали в будинку інвалідів, в сільських медичних пунктах.